

ΤΟ ΑΜΠΕΛΙ ΣΤΙΣ ΠΛΑΓΙΕΣ ΤΟΥ ΑΙΝΟΥ

ΝΤΑΪΡΑΤΖΗ Σ.¹, και ΣΥΝΟΔΙΝΟΥ-ΚΑΜΗΛΟΥ Α.²

¹Ολοήμερο Νηπιαγωγείο Αγ. Γερασίμου, ²Διεύθυνση Πρωτοβάθμιας Εκπαίδευσης
Ν.Κεφαλληνίας-Ιθάκης
e-mail : geanmani@sch.gr

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Μέσα από τη συζήτηση και την έρευνα πεδίου τα νήπια έμαθαν για την καλλιέργεια του αμπελιού και τη χρησιμότητα των προϊόντων του. Επίσης, με τη διήγηση παραμυθιών και ενημερωτικών βιβλίων (εγκυκλοπαίδειες, ιστορία, μυθολογία, κ.ά.) , καθώς και μέσα από την προβολή αντίστοιχων εικόνων (προβολή βίντεο, χρήση Η/Υ, τα νήπια πήραν περισσότερες πληροφορίες για το θέμα μας . Στη συνέχεια, το θεατρικό παιχνίδι και το κουκλοθέατρο ήταν δυο επιπλέον τρόποι εμπέδωσης και συνειδητοποίησης της σημασίας του αμπελιού για το νησί μας. Μέσα από την εικαστική τέχνη (κατασκευές, ζωγραφική) θα αξιολογήθηκαν τα αποτελέσματα της έρευνάς μας. Η διάχυση των αποτελεσμάτων του Σ.Π.Π.Ε. έγινε με ανακοινώσεις στον τοπικό τύπο και τη σχολική εφημερίδα του Δημοτικού Σχολείου Αγίου Γερασίμου. Μοιράσαμε φυλλάδια, για να ευαισθητοποιήσουμε την τοπική κοινωνία, και παρουσιάσαμε το πρόγραμμά μας σε ημερίδα που διοργανώσαμε στο τέλος της χρονιάς.

ΝΤΑΪΡΑΤΖΙ Σ., and ΣΥΝΟΔΙΝΟΥ-ΚΑΜΗΛΟΥ Α.

e-mail: geanmani@sch.gr

ABSTRACT

The pupils of kindergarten learned about the cultivation of the vineyard ecosystem and the usefulness of its products through the research of the field. They received even more information through the narration of fairy-tales, informative books (encyclopedias, history, mythology) as well as through corresponding pictures (videotapes, use of computer). Following, the dramatic games and the puppet show were two ways of consolidation and realization of the importance of the vineyard for our island. The results of our research were valued through the plastic arts (handicraft, painting) The diffusion of the results of the project, was carried out with announcements in the local press and the school newspaper (St. Gerasimos Primary School). We distributed informative leaflets so sensitize the local society and we presented our project at a meeting at the end of the school year.

Λέξεις κλειδιά : αμπέλι, μελέτη πεδίου,οικοσύστημα, καλλιέργεια, ντόπιες ποικιλίες, κλίμα, προϊόντα, Εθνικός Δρυμός Αίνου

1. ΚΡΙΤΗΡΙΑ ΕΠΙΛΟΓΗΣ ΘΕΜΑΤΟΣ

Κατά την έναρξη της σχολικής χρονιάς , επικρατεί ένας αναβρασμός στο χωριό, αφού όλες σχεδόν οι οικογένειες ασχολούνται με την αμπελουργία, και τώρα είναι η εποχή του τρύγου. Πρώτα τρυγούν για να παραδώσουν τα σταφύλια στο Οινοποιείο, ως μέλη του τοπικού Αγροτοβιομηχανικού Συνεταιρισμού Παραγωγών Ρομπόλας, και έπειτα, όσοι έχουν τη δυνατότητα, τρυγούν για να φτιάξουν το δικό τους κρασί, η κάθε οικογένεια στο σπίτι της.

Τα παιδιά από πολύ μικρή ηλικία εμπλέκονται στις δραστηριότητες της αμπελουργίας και συμμετέχουν με όλη την οικογένεια στη γιορτή του τρύγου.

Καθημερινά στη γωνιά της παρεούλας έφερναν ως θέμα το αμπέλι του μπαμπά ή του παππού και μας αφηγούνταν πώς πήγε η οικογένεια μαζί με φίλους και συγγενείς για να τρυγήσει, περιγράφοντας και τη δική τους συμμετοχή με ενθουσιασμό. Όλα τα νήπια έδειχναν έντονο ενδιαφέρον για το θέμα.

Μέσα από τη συζήτηση και χρησιμοποιώντας τη μέθοδο του καταγισμού ιδεών, διερευνήσαμε τις γνώσεις των παιδιών για το θέμα. Σκεφτήκαμε, λοιπόν, να ασχοληθούμε με το αμπέλι, αφού είναι ένα θέμα οικείο και αγαπητό στα παιδιά και άμεσα συνδεδεμένο με την καθημερινότητά τους.

Στη συνέχεια, δημιουργήσαμε ένα ερωτηματολόγιο για να διαπιστώσουμε τι πραγματικά γνώριζαν τα παιδιά για το αμπέλι και τα προϊόντα του. Θελήσαμε να δώσουμε στους μαθητές την ευκαιρία να γνωρίσουν τη διαδικασία παραγωγής του κρασιού μέσα από ποικίλες εμπειρίες και να τα ευαισθητοποιήσουμε σε θέματα περιβάλλοντος, όπως :

- ο Έδαφος και κλίμα
- ο Βιολογική καλλιέργεια
- ο Βιοποικιλότητα
- ο Λιπάσματα-οργανικά λιπάσματα
- ο Φυτοφάρμακα

Είναι γνωστό ότι η διαθεματική και διεπιστημονική προσέγγιση του θέματος δίνει στα παιδιά τη δυνατότητα να δημιουργήσουν μια σφαιρική και ολοκληρωμένη άποψη. Για την υλοποίηση του προγράμματος επιλέξαμε ως μεθόδους μάθησης την ενεργητική συμμετοχή των παιδιών, ώστε να παρατηρήσουν, να ερευνήσουν και να προβληματιστούν μέσα από τη μελέτη πεδίου και τη συγκρότηση ομάδων, για την ανάδειξη της ικανότητας συνεργασίας και την ανάπτυξη κατάλληλων στάσεων και συμπεριφορών.

Η επεξεργασία του θέματος σε σχέση με τους τομείς ανάπτυξης του νηπίου μας οδήγησε στις επιμέρους ενότητες :

- Μυθολογία – θεός Διόνυσος
- Τρόποι καλλιέργειας του αμπελιού από την αρχαιότητα ως σήμερα
- Αμπελουργία – βιολογική καλλιέργεια
- Έδαφος-έντομα- βιοποικιλότητα
- Λιπάσματα-βιολογικά λιπάσματα- μόλυνση- ασθένειες-ευτροφισμός
- Εργασίες για την καλλιέργεια του αμπελιού (φύτεμα, σκάλισμα, πότισμα, κλάδεμα, κάθαρος, ράντισμα, τρύγος)
- Επαγγέλματα σχετικά με το αμπέλι και τα προϊόντα του (αμπελουργός, γεωπόνος, οινοποιός)
- Θρησκεία – ήθη και έθιμα
- Τέχνη (χειροτεχνίες, κατασκευές, τραγούδι, δραματοποίηση)
- Λαογραφία (παροιμίες, αινίγματα, ήθη και έθιμα)
- Παράδοση (παραδοσιακός λινός, παραδοσιακός χορός «ο Μέρμηγκας», η γιορτή της Ρομπόλας)
- Προϊόντα του αμπελιού (κληματόφυλλα για ντολμάδες, σταφίδα, μούστος για μουσταλευριά, μουστοκούλουρα, πετιμέζι, κρασί, τσίπουρο, γλυκό του κουταλιού).

2. ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟΙ ΣΤΟΧΟΙ

Α. Γνωστικοί: Να γνωρίσουν τα νήπια τη χλωρίδα της Κεφαλονιάς. Να κατανοήσουν πώς το κλίμα επηρεάζει την καλλιέργεια και την ανάπτυξη του φυτού. Να μελετήσουν ποιες

δραστηριότητες του ανθρώπου σχετίζονται με τη φροντίδα και την καλλιέργεια του αμπελιού. Να κατανοήσουν τη σημασία της χρονικής ακολουθίας των εργασιών που πραγματοποιούνται για τη σωστή ανάπτυξη του φυτού. Να μάθουν για τα προϊόντα του αμπελιού (αμπελόφυλλα, σταφύλι, κρασί, τσίπουρο, κλπ) και τη χρησιμότητά τους. Να γνωρίσουν παραδοσιακούς τρόπους καλλιέργειας και επεξεργασίας. Να έχουν μια πολύπλευρη άποψη για το αμπέλι. Να είναι ικανοί να παρατηρούν, να συλλέγουν πληροφορίες και να τις αξιοποιούν. Να γνωρίσουν την βιολογική γεωργία και τα οργανικά λιπάσματα και να τα συγκρίνουν με τις σύγχρονες μεθόδους παραγωγής. Να ανακαλύψουν τις ισορροπίες στο οικοσύστημα. Να εμπλουτίσουν το λεξιλόγιό τους. Να έρθουν σε επαφή με το φυσικό, ιστορικό και πολιτιστικό περιβάλλον.

Β. Συναισθηματικοί: Να ευαισθητοποιηθούν απέναντι στο περιβάλλον και να αναπτύξουν φιλική συμπεριφορά προς αυτό. Η επαφή και γνωριμία των νηπίων με τον κόσμο των ενηλίκων. Να μάθουν να εργάζονται ομαδικά, να μελετούν επιστημονικά ένα θέμα και να δείχνουν πνεύμα συνεργασίας. Να συνειδητοποιήσουν τη σημασία της βιοποικιλότητας στη φύση και στον άνθρωπο. Να εκτιμήσουν την αγροτική ζωή και εργασία. Να γνωρίσουν τις παραδόσεις και την πολιτιστική τους κληρονομιά. Να εργαστούν σε ομάδες και να καλλιεργήσουν αξίες αλληλοσεβασμού και αλληλεγγύης. Να καλλιεργήσουν κριτική σκέψη και αντίληψη.

Γ. Ψυχοκινητικοί: Να περπατήσουν στο πεδίο, να παρατηρήσουν τις εργασίες και να συμμετέχουν ενεργά. Να δράσουν για το περιβάλλον μέσα στο περιβάλλον. Να μπορούν με επιδεξιότητα να χειρίζονται εργαλεία και υλικά.

Δ. Αισθητικοί : Να κάνουν διάφορες κατασκευές με χαρτόνια και άλλα υλικά. Να εκφράζουν τις εμπειρίες τους μέσα από τη ζωγραφική. Να διατυπώνουν τις γνώσεις τους μέσα από τη δημιουργία παραμυθιού και την εικονογράφησή του.

Ε. Δεξιότητες: Να πραγματοποιήσουν με επιτυχία προμαθηματικές και προγραφικές δραστηριότητες.

3. ΜΕΘΟΔΟΙ ΥΛΟΠΟΙΗΣΗΣ

Οι μέθοδοι με τις οποίες προσεγγίσαμε το θέμα μας ήταν:

1. **Διαθεματική μέθοδος.** Μέσα από τη μέθοδο project επιδιώξαμε την ολόπλευρη ανάπτυξη του θέματος.
2. **Βιωματική μέθοδος.** Τα παιδιά προσέγγισαν το θέμα βιωματικά, με επισκέψεις, εργασίες, παιχνίδια, κατασκευές, κλπ.
3. **Αλληλοδιδασκτική μέθοδος.** Τα παιδιά συνεργάστηκαν σε ομάδες, μελέτησαν τα επιμέρους θέματα και αντάλλαξαν πληροφορίες και απόψεις για να επιτύχουν τους στόχους τους.
4. **Διερευνητική μέθοδος.** Τα παιδιά αναζήτησαν πληροφορίες και τις διατύπωσαν ώστε να τις καταγράψει η νηπιαγωγός.
5. **Μελέτη πεδίου.** Τα παιδιά πήγαν στο πεδίο και μελέτησαν το αμπέλι, τη φροντίδα του και τις εργασίες που είναι απαραίτητες. Συμμετείχαν στο κλάδεμα και στον κάθαρο.
6. **Ομαδοσυγκεντρωτική.** Τα παιδιά έμαθαν να εργάζονται μέσα από τη συγκρότηση ομάδων.

4. ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΕΣ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ

Σεπτέμβριος-Οκτώβριος : Είναι η εποχή του τρύγου και τα παιδιά φέρνουν στο νηπιαγωγείο και μοιράζονται μαζί μας τις εμπειρίες τους από την προσωπική τους ενασχόληση με αυτές τις δραστηριότητες στο οικογενειακό τους περιβάλλον. Φτιάχνουμε ένα ερωτηματολόγιο για να ανιχνεύσουμε τις πραγματικές αρχικές γνώσεις των παιδιών. Συζητάμε για τον Αίνο, που δεσπόζει πάνω από το χωριό μας και αναφερόμαστε στην ιδιαίτερη γλωρίδα και πανίδα του (μαύρο έλατο, άγρια άλογα, κλπ). Μελετάμε το χάρτη του νησιού, τη μορφολογία του εδάφους και τις κλιματολογικές συνθήκες που ευνοούν την καλλιέργεια της ρομπόλας στις πλαγιές του όρους.

Νοέμβριος-Δεκέμβριος : Δημιουργούμε τη «γωνιά του κρασιού». Μας επισκέπτεται στο Νηπιαγωγείο ο πρόεδρος του Πολιτιστικού Συλλόγου «Ο Μέρμηγκας», και μας δανείζει παλιά εργαλεία από το μουσείο του Συλλόγου, για να τα επεξεργαστούμε και να τα γνωρίσουμε. Μας παρουσιάζει τα εργαλεία, και μας εξηγεί τη χρήση τους.

Ιανουάριος-Φεβρουάριος : Κατασκευάζουμε μια μακέτα με το νησί της Κεφαλονιάς και εντοπίζουμε τη θέση του χωριού. Αναφερόμαστε στις εργασίες που θα ξεκινήσουν αυτή την εποχή, ώστε τα αμπέλια να μπορούν να αποδώσουν, όταν έρθει η εποχή του τρύγου. Επισκεπτόμαστε το Μουσείο Φυσικής Ιστορίας Δαυγάτων και συλλέγουμε πληροφορίες για την αμπελοργία και τον Εθνικό Δρυμό του Αίνου.

Μάρτιος : Ασχολούμαστε με διάφορες δραστηριότητες στην τάξη, όπως παιχνίδια, παραμύθια, δραματοποίηση, θεατρικό παιχνίδι, κ.α. Μας επισκέπτονται στο νηπιαγωγείο η Υπεύθυνη Περιβ/κής Εκπ/σης Κεφαλονιάς και η θεατρολόγος και κάνουν με τα παιδιά διάφορες δραστηριότητες. Τα νήπια επισκέπτονται ένα αμπέλι και παρακολουθούν το κλάδεμα και τον κάθαρο. Θέλουν κι αυτά να βοηθήσουν και μαζεύουν τις βέργες σε δεμάτια. Πραγματοποιούμε εκπαιδευτική επίσκεψη στον Αγροτοβιομηχανικό Συνεταιρισμό Ρομπόλας, όπου μας ξενάγησαν στους χώρους, μας παρουσίασαν τα μηχανήματα και παρακολουθήσαμε τη διαδικασία της εμφιάλωσης.

Απρίλιος : Συζητάμε για την αμπελοργία στον ελλαδικό χώρο, από την αρχαιότητα ως σήμερα, και συγκρίνουμε τα παραδοσιακά εργαλεία με τα σύγχρονα. Επισκεπτόμαστε το Λαογραφικό Μουσείο Αργοστολίου και το Βοτανόκηπο του Ιδρύματος Φωκά-Κοσμετάτου, όπου συμμετέχουμε σε περιβαλλοντικά παιχνίδια. Δημοσιεύουμε στην σχολική εφημερίδα του Δημ. Σχολείου Αγ. Γερασίμου, ένα άρθρο σχετικό με τις δραστηριότητές μας και τις γνώσεις που αποκομίσαμε σχετικά με το αμπέλι.

Μάιος : Επισκεπτόμαστε την Κοργιαλένιο Βιβλιοθήκη Αργοστολίου και δανειζόμαστε βιβλία σχετικά με το θέμα μας. Τα μελετάμε στο νηπιαγωγείο και συγκρίνουμε τους αμπελώνες της Ευρώπης και της Ελλάδας με τους αμπελώνες του χωριού μας, αναφερόμαστε στα διάφορα ήδη κρασιού και την παραγωγή του. Δίνουμε ιδιαίτερη έμφαση στις ποικιλίες κρασιού του τόπου μας. Αναφερόμαστε στην ευχαρίστηση που προσφέρει το κρασί, αλλά και στο πρόβλημα του Αλκοολισμού. Μας επισκέπτεται στο νηπιαγωγείο ο γεωπόνος και μας ενημερώνει για τα λιπάσματα, τις αρρώστιες που προσβάλουν το αμπέλι και τα φυτοφάρμακα που τις θεραπεύουν. Απαντά στις ερωτήσεις των νηπίων σχετικά με την ανάπτυξη του αμπελιού, και μας δίνει μια ολοκληρωμένη εικόνα για το πώς μπορούμε να βγάλουμε πολύ και καλό κρασί με τρόπους κατάλληλους για το περιβάλλον. Δημιουργούμε το δικό μας «Παραμύθι του Αίνου» και ασχολούμαστε με την εικονογράφηση του.

Ιούνιος : Επισκεπτόμαστε το Ραδιοφωνικό Σταθμό «Δαμωδός», και παρουσιάζουμε το πρόγραμμά μας και τα αποτελέσματά του. Επαναλαμβάνουμε το ερωτηματολόγιο για να δούμε πώς διαμορφώθηκαν οι γνώσεις και οι απόψεις των νηπίων για το θέμα. Ετοιμάζουμε την παρουσίαση του προγράμματος, την έκθεση του υλικού, των εργαλείων και των κατασκευών μας, την έκθεση φωτογραφίας και τα θεατρικά δρώμενα. Τα νήπια συντάσσουν ένα κείμενο με τις πληροφορίες που αποκόμισαν και το παρουσιάζουν.

5. ΔΡΑΣΕΙΣ - ΠΑΡΕΜΒΑΣΕΙΣ

- Ιανουάριος : Ενημερώσαμε τους γονείς για το πρόγραμμά μας και τους στόχους μας και ζητήσαμε τη βοήθειά τους στη συλλογή πληροφοριών και υλικού για τη «γωνιά του κρασιού».
- Φεβρουάριος : Ερχόμαστε σε επαφή με τον Πολιτιστικό Σύλλογο «ο Μέρμηγκας». Μας δανείζουν υλικό του συλλόγου, (έντυπα, πανό, παλιά και σύγχρονα εργαλεία και βιντεοκασέτες) σχετικά με τη γιορτή της Ρομπόλας, που αποτελεί παράδοση για το χωριό.

- Μάρτιος : Μελέτη πεδίου- οικοσυστήματος. Ένας αμπελουργός μας προσκαλεί στο αμπέλι του, για να παρακολουθήσουμε τις εργασίες, το κλάδεμα και τον κάθαρο του φυτού. Μας εξηγεί την αναγκαιότητά τους για τη σωστή ανάπτυξη του φυτού, και μας αφήνει να χειριστούμε τα εργαλεία.
- Απρίλιος : Περίπατος στο χωριό. Παρατηρούμε τα αμπέλια, ποια έχουν κλαδευτεί και καθαριστεί, ποια είναι υγιή και θα δώσουν πολύ καρπό, και ποια έχουν ασθένειες και πρέπει οι αμπελουργοί να τις αντιμετωπίσουν εγκαίρως. Ετοιμάζουμε ένα κείμενο και το δημοσιεύουμε στη σχολική εφημερίδα του Δημ. Σχ. Αγ. Γερασίμου μαζί με φωτογραφικό υλικό.
- Μάιος : Επισκεπτόμαστε τα αμπέλια για να παρατηρήσουμε τα μάτια και τους βλαστούς. Διακρίνουμε σε ποια έχουν προσφέρει τις απαραίτητες φροντίδες και αναπτύσσονται σωστά. Τα νήπια δημιουργούν το δικό τους παραμύθι, το «Παραμύθι του Αίνου» και ασχολούνται με την εικονογράφηση του.
- Ιούνιος : Τα νήπια δημιουργούν την αφίσα του προγράμματος και κάνουν ραδιοφωνική εκπομπή στο Ραδιοφωνικό Σταθμό «Δαμωδό». Ετοιμάζουν τα κείμενα και τα θεατρικά δρώμενα για την παρουσίαση του προγράμματος, την έκθεση με τις χειροτεχνίες και τις κατασκευές τους και τα ταμπλό με τις φωτογραφίες από τις δραστηριότητές μας.

6. ΜΕΘΟΔΟΙ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗΣ

Αρχικά διερευνήσαμε το επίπεδο των γνώσεων, των εμπειριών και των ενδιαφερόντων των νηπίων με ερωτηματολόγιο και με την ενασχόλησή τους στη γωνιά παρατήρησης (αρχική αξιολόγηση). Στη συνέχεια, με την καθημερινή παρατήρηση του κάθε παιδιού ελέγξαμε το βαθμό εμπέδωσης των νέων πληροφοριών και γνώσεων, καθώς και τις νέες αντιλήψεις και δεξιότητες που άρχισαν να αναπτύσσονται, μέσα από τις ατομικές και ομαδικές εργασίες, τη συμμετοχή στα παιχνίδια, τις επισκέψεις, τη συζήτηση, κλπ. (διαμορφωτική αξιολόγηση). Τέλος, με την επανάληψη του ερωτηματολογίου και την τελική παρουσίαση του προγράμματος διαπιστώσαμε κατά πόσο επιτεύχθηκαν οι αρχικοί μας στόχοι (τελική αξιολόγηση). Τα παιδιά γνώρισαν μερικά είδη της χλωρίδας και της πανίδας της Κεφαλονιάς που έχουν να κάνουν με το οικοσύστημα του αμπελιού και κατανόησαν τις αλληλεπιδράσεις και αλληλεξαρτήσεις τους. Έμαθαν για την ανάπτυξη του φυτού γενικότερα και την καλλιέργεια του αμπελιού και τις ασθένειες που το απειλούν. Συνειδητοποίησαν την αξία των ντόπιων ποικιλιών και προσέγγισαν την έννοια της βιοποικιλότητας. Προβληματίστηκαν ως προς τη βιολογική γεωργία σε σύγκριση με τη συμβατική γεωργία. Έμαθαν για τα οργανικά λιπάσματα και την αξία τους. Ευαισθητοποιήθηκαν σε θέματα μόλυνσης του περιβάλλοντος. Παράλληλα ευαισθητοποιήθηκαν και οι γονείς. Εργάστηκαν με χαρά, ήρθαν σε επαφή με τη φύση και ευαισθητοποιήθηκαν πάνω σε περιβαλλοντικά προβλήματα. Γνώρισαν τους παραδοσιακούς τρόπους καλλιέργειας του αμπελιού χωρίς τα χημικά με τα οποία ραντίζουν σήμερα. Ανέπτυξαν την κριτική σκέψη, έκαναν πειράματα και έμαθαν να συλλέγουν πληροφορίες. Παράλληλα έγινε σύνδεση με το αναλυτικό πρόγραμμα και υλοποίησαν μια σειρά δραστηριότητες προγραμματικές και προμαθηματικές. Τα παιδιά ωφελήθηκαν γενικότερα γιατί μέσα από το πρόγραμμα επικοινωνήσαν με άλλους μέσα από δράσεις που πραγματοποίησαν και εκφράστηκαν καλλιτεχνικά.

7. ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ ΚΑΙ ΑΝΤΙΚΤΥΠΟΣ ΣΤΗΝ ΤΟΠΙΚΗ ΚΟΙΝΩΝΙΑ

Μέσα από την υλοποίηση του συγκεκριμένου προγράμματος περιβαλλοντικής εκπαίδευσης μας δόθηκε η ευκαιρία να πραγματοποιήσουμε ένα άνοιγμα του σχολείου στην κοινωνία και να ευαισθητοποιήσουμε όλους τους εμπλεκόμενους (μαθητές, γονείς, κάτοικοι του χωριού, τοπικές αρχές). Μέσα από την υλοποίηση του προγράμματος γνωρίσαμε το περιβάλλον και συνειδητοποιήσαμε τη σημασία της αειφορίας στη ζωή μας. Αυτό μας οδήγησε στο να επαναπροσδιορίσουμε τη στάση μας, ώστε να διατηρούμε το περιβάλλον υγιές για να μας εξασφαλίζει καλύτερη ποιότητα ζωής. Στην ημερίδα μας παρουσιάσαμε το πρόγραμμά μας σε

όλους και αυτό έδωσε ιδιαίτερη ικανοποίηση και χαρά στα παιδιά και στους παραβρισκόμενους . Ιδιαίτερη εντύπωση έκανε η αφίσα μας, ενώ δεχθήκαμε τα καλύτερα σχόλια για την εκπομπή μας στο ραδιοφωνικό σταθμό των εκπαιδευτικών , ευαισθητοποιώντας ταυτόχρονα ολόκληρη την εκπαιδευτική κοινότητα της Κεφαλονιάς και γενικότερα την τοπική κοινωνία. Πιστεύουμε ότι κάναμε μια παρέμβαση και διαφημίσαμε με τον καλύτερο τρόπο το ντόπιο κεφαλλονίτικο κρασί και τις ποικιλίες του με σημαντικότερη την Κεφαλλονίτικη Ρομπόλα , καθώς και τον Εθνικό δρυμό του Αίνου με τη μαύρη ελάτη και τα μοναδικά, άγρια άλογά του που οι Κεφαλλονίτες οφείλουν να προστατέψουν.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

1. Αναλυτικό Πρόγραμμα,(1991), *Βιβλίο Δραστηριοτήτων για το Νηπιαγωγείο-Βιβλίο Νηπιαγωγού*, ΥΠ.Ε.Π.Θ., Παιδαγωγικό Ινστιτούτο
2. Δεμπόπου Α., (1988), *Οίνος-Ο ιστορικός κύκλος των Κεφαλονίτικων κρασιών, Διάττων*, Αθήνα
3. Δημοπούλου Μ., Ζόμπολας Τ., Μπαμπίλα Ε., Χατζημιχαήλ Μ., (2001), *Περιβαλλοντική Αγωγή για μικρά παιδιά*, Καλειδοσκόπιο, Αθήνα.
4. *Διαθεματικό Πλαίσιο Προγραμμάτων Σπουδών* (αρ. φύλλου 1376 τ Β΄ 18-10-2001)
5. Helm J.H., Katz L., (2002), *Μέθοδος project και Προσχολική Εκπαίδευση*, Μεταίχμιο, Αθήνα
6. Χρυσαφίδης Κ., (2003), *Βιωματική –Επικοινωνιακή Διδασκαλία*, Gutenberg, Αθήνα
7. Φλογαίτη Ε., (1993), *Περιβαλλοντική Εκπαίδευση*, Αθήνα: Ελληνικές Πανεπιστημιακές Εκδόσεις (επανεκδοση (1998), Αθήνα: Ελληνικά Γράμματα.)